

PREOTULU ROMANU.

Diuaru basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

Joanu Fekete Negrutiu.

(Urmare.)

c) Pe terenulu politicu nationalu.

Canoniculu Negrutiu, care precum amu vediutu a crescutu in spiritu romanescu si a nutritu in anim'a s'a aspiratiuni romane, cá unulu carele ascultase, admirasé si se indulcise de prelegerile unoru profesori invetiati cá Barnutiú, prelegeri asupr'a limbei, drepturiloru si aspiratiuniloru drepte ale poporului romanu; elu »care a fostu de faia la redactarea protestului energicu facutu prin capitululu episcopescu din Blasiu in contr'a uneltiriloru de maghiarisare a limbei pâna si in baseric'a romana; elu carele a luatú parte activa la tóte micarile si agitatiunile nationali d'inainte de 1848., ér' atunci a fostu martore celei mai imposante serbatori nationali a poporului romanu, a audítu »Oraclulu« din câmpulu libertatíei si a participatu la juramentulu solemnu: »cumcá cá Romanu va sustíêné totu-de-a-un'a Natiunea nóstra romana pe cale drépta si legíuita si o va aperá cu tóte poterile in contr'a oricarui atacu si asupriri;«¹⁾ Negrutiu, — dupa unu ast'feliu de trecutu, — ajungéndu a fi membru in reprezentantíele comitatense ale Clusíului si mai alesu ale Albei inferiori precum si cá deputatu in diet'a din Sibiiu — desvólta

¹⁾ Istori'a Romaniloru din Daci'a superiora tom. II. pag 233, de Papiu Ilarianu.

o activitate rara, și nu-i mirare că-lu aflam între cei mai rezoluți conducători a Romanilor. — Interesul viu ce-lu portă față de toate cauzele românești, iubirea cea invăpăiată către poporul român, și zelul neobosit de-a-lu ajuta unde putea, și de-a-lu apăra unde trebuia, — după cum jurase în »câmpul libertății«, eră readormit într'ensul. — Dovada ne suntă nenumăratele »apeluri îndreptate către inteligență'a din Blăși și Țiu«, dovada multele reprezentări și remonstrațiuni făcute parte către Comitetele comitatense ale numitelor două comitate, parte către Înaltul Guberniu regesc transilvănean. — Avându toate lucrările s'ale de asta natură, — câte au mai rămas și s'au putut afla, — însemnate și pentru posteritate, ne luăm voia a publica din ele unele mai pe larg, și altele numai în eștrase scurte.

1) În anul 1863., că membru în reprezentanța comitatului Albei-inferioare face în cauză'a dotării funcționarilor bisericești români următoarea reprezentăre:

»Onoratu Comitetu Comitatense!

Domnilor Prereveriti!

Infrascrisii funcționari bisericești de ambele confesiuni române din Comitatul Albei-inferioare, cu ace'a de una parte deplină convingere, că onoratul Comitetu acum menționatului comitat are din capul locului preabine cunoscută starea cea deplorăveră materială a Preutimii române din această Patriă cu toate împregiurările, și de miseria provenitoare din lipsă'a trebuințoselor medice spre o decentă și potrivită statului s'au subsistență, — de alta parte cu ace'a firmă speranță că acel-a-si Onoratu Comitetu avându cunoscute și serviciile ce preutimea română de ambele confesiuni le face pentru Înaltul Regim, și pre amată Patriă întru prosperărea fericirii acesteia, — nu va lipsi preă umilită'ă noastră rogare în numele Preutimii române din acestu comitat care credem că e dreapta și justă a-o incuviință și incredințându-o a o apăra cu totă recerută caldura și la locurile mai înalte înaintându-o, a-i esoperă doritul efect: ne luăm libertate

acést'a prea³umilita rogare a ni-o aşterne Onoratului Comitetu comitatensu spre oficiósa pettractare in urmatóarele :

a) Prin legea urbariale din 1846/7 articl. XV. §. 14. s'a fostu determinatu : cá in acelea comune urbariali, unde preotii sî scólele n'au dotatiuni suficiente séu congrua, se li se dee atât'a pamentu, câtu ar' face una sessiune urbariale sî — dupa §. 15 : — sî pasiune, câta se cuvine dupa o sessiune.

Ér' patent'a urbariale din 21 Juniu an. 1854, nu atinge cu nice unu cuvêntu dotatiunea preotiloru sî a scóleloru comunali, mentionata in §-lu 14. a legei urbariali din 1846/7, ci numai §-lu 15 alu legei urbariali din anulu acum mentionatu 'lu stramuta in §-lu 41. alu Patentei urbariali din 1854., — aci in acestu §. numai atât'a determinându-se : cá preotii sí docentii comunali se capete din pasiunea comuna atât'a câtu li se cuvine dupa posesiunea loru, — séu déca acesti'a n'au posesiune séu portiune canonica, atât'a câtu se cuvine din ace'a-si pasiune séu terenu comunu unui jobagiú de rêndu dupa a s'a posesiune urbariala. — Intru acést'a, — pentru preotii sí docentii comunali de ambele confesiuni romane, cu totulu trista pusetiune sí stare a lucrului, — ne luaramu libertate a ne plânge asupr'a unei asemenea mesuri cu atât'a mai virtuosu, cà :

b) Preotii sí docentii nostrii comunali de ambe confesiunile romane in celea mai multe locuri n'au portiune canonica in mesur'a sî cuantitatea decisa prin legi, má pe unele locuri n'au de locu canonica portiune.

c) De óre-ce locurile de pasiune cea mai mare parte s'au fostu ocupatu mai inainte prin domnii pamenteni, in-câtu cu redicarea jobagiéi de-abia ici cólea a mai remasu la unele comune câte unu petecu de pamentu micu de pasiune, séu terenu comunu, — ér' sî unde a mai remasu comunu terenu séu pasiune :

d) Acest'a venindu de nou a se impartî intre domnii pamenteni sî supusi in proportiunea posesiunei loru, nece domnii pamentesci, nece tribunalele urbariali, nece comunele nu mai pórtá nice una grigía, cá din acestea pasiuni, séu terene comune se se escinda mai antâiu canonic'a

portiuine pentru parochii locali, docenti sî cantori, ci foranice o reflexiune spre acesti'a functionari basericesci le impartiescu intre sene domnii pamentesci, sî cu fostii mai inainte jobagi, de unde de sene urmèza:

e) Că din acestea locuri de pasiune, séu terenu comunu, pe unu fostu jobagiú inca de-abia se víne câte $\frac{1}{4}$ — celu multu 1 jugeru; sî asiá:

f) Preotii sî docentii nostri comunali in locu se capete canonica portiuine adecuata dupa legile inainte de 1848, cari apriatu prescriu: cá, cu regularea terenurilor comunali, séu comasarea hotareloru, sè se escinda mai antáiu pentru preoti sî docenti congrua, de-abia capeta $\frac{1}{2}$ séu multu unu jugeru din comunulu terenu séu pasiune.

In acésta mesura se vede a fi vedíutu anomalia in-si Inaltulu ministeriu de justitia, cându in 31 Maiu 1859, Nr. 13644, s'a induratu a esmite o ordinatiune, prin care se demánda Judecatoriiloru urbariali: cá pe calea pabei se se esopereze pentru preoti, docenti si cantori portiuni canonice, sî adeca pentru preoti atát'a de mari, cátu face una sesiune urbariala, éra pentru docenti sî cantori pe díumetate; inse acésta ordinatiune, potemu díce, cá, — dupa cum amu observatu din esperintía, — nu are nice unu efectu, din causa, cá prin pasagiulu din urma-i determináandu-se, cá »de nu se póte face pace sè se tíena de §§-ii 41 sî 49 a Patentei urbariali;« cându judecatoriile urbariali stáu cu ace'a ordinatiune inainte, indemnáandu pe domnii pamenteni, cá pe calea pabei se dee congrua la preoti, docenti sî cantori, acum mentionatii domni pamenteni, nu le iáu nice intr'una consideratiune, batèr-cà:

g) Preotímea romana de ambele confesiuni merita cu totu dreptulu in acésta privintía a fi luata in consideratiune sî din acestu punctu de vedere, cá déca poftescu domnii pamentesci, — ori de ce nationalitate sî confesiune se fia, — de la preotíme, cá ace'a poporulu pastorirei ei incredintíatu se-lu invetie sî se-lu abata dela fapte rele, mai cu séma dela acelea, prin cari li-s'ar' face cev'a dauna in posesiunea sî averea loru, care detoria preotímea nóstra sî o sî recunósce sî o implinesce cu tóta scumpatata, ar'

fi lucru justu cá sî domnii pamenteni d'impreuna cu fostii supusi se-si recunósca de a loru detoria a intinde la preotíme debuintiósele midilóce de cuvenit'a sî decent'a statului seu subsistentia, — cá nu din lips'a acestor'a se fia silitu a-si face serviciulu cu plânsu, séu, ce ar' fi mai dorerosu, a deveni in pusetiune de a nu-'si poté impleni missiunea s'a dupa cerintia.

Din acestea pâna aci cu tóta umilint'a aduse momente, — luându in consideratiune starea cea misera a preotiloru, docentiloru sî cantoriloru nostri, sî din ace'a impregiurare obvenitória, cà poporulu nostru, — fiendu seracu, — nu se afla in stare pe ai sei ministrii spirituali a-i platí dupa cerintia, — ne luamu libertate cu tóta umilint'a a ne rogá de Onoratulu Comitetu comitatensu, cá: se binevoiésca acést'a a nóstra prea umilita rogare a o luá la oficiósá pertractare in decursulu síedintieloru acestui comitetu, sî a o inaintá sî motivá din partea s'a la locurile mai Inalte, cu ace'a din parte-i rugare, cá intru intielesulu legiloru inainte de 1848, nu numai cu ocasiunea regularei, séu a comasarei hotareloru comunali, dar' sî cu ocasiunea impartirei pasiúnatului comunu, adeca a terenuriloru comune unde se facu, sî unde pân'-aci séu nice unu picu, séu inca nu intrég'a canonica portiune este escisa pentru preoti, docenti sî cantori, mai inainte de tóte sè se escinda pentru acesti'a canonica portiune adecuata, séu congrua; apoi numai dupa-ce acést'a s'a escindatu, sè se faca pasi la impartirea pasiúniloru comune intre domnii pamentesci sî supusi.

Alt'cum cu tóta veneratiunea remânemu

Ai Onoratului Comitetu comitatensu

Aiudu die 23 Martie 1863

preaplecati síerbi

(Urméza subscrierile.)«

2) Din nenumeratele s'ale »Apeluri catra inteligintia din Blasiu sî gïuru,« esmise in diferite tîmpuri in cause nationali, eluce zelulu seu celu neobositu sî ochiulu celu neadormitu pentru prosperarea acelor'a,

Vomu estrage câte'vea pasagîa mai insemnate din câte ni-au venitu la mîna.

»Periculum est in mora,» netrecutu este necesariu a se întielege intelegintî'a la olalta, dîce dînsulu,¹⁾ cã ce e de facutu spre salvarea dreptului sî onórei nationali (in caus'a alegerei de deputatu in cerculu respectiv, ce aveá se se tîena in comun'a Vingardu)..... me rogu cá de la conferintî'a acést'a nice unulu se nu se retraga, avêndu fie-care asemenea detoria de a concurge cu sfatulu, ba sî cu fapt'a la promovarea binelui comunu alu prea-amatei nóstre natiuni, mai cu séma in nesce impregiurari critice cá sî celea de façia.«

Intr'altulu..... »Lucrulu e de totulu momentuosu, debue dara fie-care se participe la acésta conferintîa, lasându-sî lucrurile private pe de alta data, — tóte 'si-au tîmpulu loru, — acum e tîmpulu de a ne impliní detori'a catra natiune.«²⁾

In conferintî'a acést'a s'a compusur sî de aci s'a susternutu o representatiune la Inaltulu Guvernu regescu in care se plîngu Romanii din numitulu cercu electoralu in contr'a nelegiuriloru de totu feliulu. Guvernu retramite cu datulu 20 Martie 1866, petentiloru representatiunea spre a-sî sussterne gravaminele in obiectulu alegerei comitetului administrativu alu »Albei-inferióre.«

In »Apelulu« prin care conchiama neobositulu Negrutiu din nou inteligintî'a la consvatuire, dîce, dupa introduce: »'Mi iáu libertate de a face atenta pre on. Inteligintîa la ace'a impregiurare, cã déca prin acelu actu de plîngere (representatiune) sî-a angajatu onórea atátu inaintea acelui'a-si Inaltu (Guvernu), câtu sî inaintea publicului, acum sè se ingrigiésca a-sî continuá lucrarile in caus'a subversante (alegere de deputatu), cá nu cumv'a, repasîndu dela activitate, se-'si compromita onórea de o parte, ér' de alta parte se pericliteteze sî caus'a nationala.....« sî mai josu: »pentru

¹⁾ Apelulu din 13 Martie 1866.

²⁾ Apelulu din 15 Martie 1866.

cà infrascrisulu, pâna acum de sî neautorisatu de catra on. Inteligintîa, numai singuru vedîendu lasietatea Inteligintîei, — se fia cu iertare dîsu! — din anima inflacarata de a priveghiá: cá nu cumv'a binele comunu sè se pericliteze a facutu initiativ'a, ce unele animi rele, pline de pisma, o esplica sî comentéza de periculósa institutiunei ce unor'a barbati li este incredintiata etc. «¹⁾

3) Nu mai puçinu decâtu trei representatiuni a pusu la cale in caus'a alegeri de deputatu in numitul cercu alu Vingardului, sî anume: dóue catra »Inaltulu Governu Regescu Transilvaneanu«, sî un'a catra Comitetul centrale pentru alegerile de deputati dietali in comitatulu Albei-inferiori. — Spre a poté apretiá tiénut'a sî curagiulu barbatescu alu Romaniloru condusi de canoniculu Negrutiu, credemu cà va fi destulu a reproduce unele parti sî pasagiá numai din representatiunea indreptata catra:

Inaltulu Guverniu, cu datulu 17 Martie 1866.
Nr. 7513.

»Inaltu Regiu Guverniu!

In urm'a Prea-Inaltului Rescriptu Regescu din 25 Decemberu 1865, escriendu-se alegeri nóue de ablegati dietali, sî inca pentru una dieta in Pest'a, adeca afara din patri'a nóstra autonóma, sî aceste pe bas'a articlului II. a legi din anulu 1848., a unei legi nu numai daunatiósa pentru Natiunea Romana pâna acum neprivilegiata, dara sî creata in tîmpulu celu de trista aducere aminte a anului 1848: Romanii preste totu, prin urmare sí alegatorii romani subscrisi din cerculu de alegere alu Vingardului, de sî cu dispusetiunile aceste a Prea-Inaltului Rescriptu, basate pe atari legi din 1848., pe cari noi nice-odata nu le-amu recunoscutu de obligatóre sî valide pentru noi. nu amu potutu fi indestuliti, potendu-ne teme, sî nu fara fundamentu, cá prin faptululu de alegere sí de a tramine deputatii nostrii la diet'a din Pest'a, recunoscîndu

¹⁾ Apelu dto. Blasiu 30 Martie 1866.

legile din 1848, vomu espune periclului drepturile naționale câșcigate in modu legiuitu in diet'a provinciale din Sibiiu din 1863/4, sî sanctionate solemnu de Maiestatea S'a Imperatulu, precum sî autonomi'a Patriei nóstre prin alegerea sî tramiterea ablegatiloru Transilvani, sî prin urmare sî a celoru romani, la o dieta afara din patria, — totu-sî din indatinat'a supunere sî ascultare de Maiestatea S'a Imperatulu sî din nisuințî'a sincera de a contribuî la impacarea relatiuniloru a Natiuniloru din Patria prin descoperirea sî spunerea loiala a pretensiuniloru s'ale naționale, s'au resolutu a luá parte la alegere de deputatu cu tóta diligințî'a.

Inse in acestu propusu alu nostru numai cu adúnca intristare amu trebuitu se aflamu, cà chiar' începutulu actualu de alegere, adeca inse-si conscrierile s'au facutu in unu modu câtu se póte mai neindreptatîtoriu pentru majoritatea Romaniloru, sî cu deosebire a censualistiloru din acestu cercu; deóra-ce pre unele locuri au remasu celea facute pentru diet'a din Clușiu cu puțina revisiune superficiala de comunu numai in defavórea sî nedreptatîrea Romaniloru; — éra pre alte locuri, ce e dreptu se facura de nou, inse in modu arbitrariu, sî preste totu éra in defavórea sî spre neindreptatîrea Romaniloru, pentru-cà..... multi censualisti, din a caroru libele de contributiune se vedeá cà au censulu poftitu de lege, má inca intre 30—40 fl. v. a., nu se afláu in protocólele comisiuniloru cá indreptatîti la alegere.

Spre legitimarea sî intregirea conscrieriloru acestoru defectuóse s'au neglesu de comunu toti pasii prescristi prin instructiunea guverniale dato 10 Ianuariu 1866. Nr. 895. sî anumitu: s'a neglesu cu totulu punctulu 10 alu instructiunei preatinse, nevestindu-se prin unele comune: loculu, tîmpulu sî modulu conscrieriloru facúnde, mai departe nefacúndu-se cunoscute cualificatiunile recerute pentru cei indreptatîti a se inscrie, precum nece tîmpulu inchierei conscrieriloru sî loculu unde suntu de a se face reclamațiunile. In fine s'a neglesu prescristele de su liter'a *d* a punctulu 11 a instructiunei, ne-espunêndu-se spre vedere publica listele celoru conscristi, cá cei ce ar' fi voitu se

reclame in interesulu seu, séu in contr'a cuiv'a inscrisu pe nedreptulu, sè se fi potutu folosí de acestu dreptu..... Aci se insírá apoi tóte uneltirile, sí tóte nelegiuirile comise la ace'a alegere, dupa cari apoi continua:

»Subcrisii, precându protestamu solemnu sí preste totu in contr'a ataroru alegeri, cari atátu de tare vexaza poporulu, sí-i causéza trapadare, respense sí pierdere de tēmpu daunatiósa, sí cari ne vatema atátu de evidente sí acelu puçinu dreptu ce ni s'a concesu, sí chiar' sí demnitatea de supusi credintiosi ai M. S. Imperatului, protestamu in specialu sí cu deschilinire in contr'a alegeriloru hotarite a se repetí, cari repetíndu-se dupa modalitatea sí compusetiunea comisiunei de mai inainte, nu voru poté se fia pentru noi decátu o nedreptatire continuata sí repetita.....

Cá inse se potemu luá parte la alegerile ce se voru repetí, sí cá rezultatulu loru se póta fi deobligatoriu sí pentru noi, ne rogamu cu tóta umilintia, cá Inaltulu Guvernu se dispuna:

a) Menirea locului de alegeri in centru séu batèru mai aprópe de centrulu cercului de alegere, cá precátu se póte sè se usioreze infaçiosirea tuturoru indreptatítiloru la alegere;

b) Cá terminulu alegeriloru sè se mai prelungiésca, sí anumitu pe atátu tēmpu, incátu conscrierile defectuóse sè se póta indepliní dupa prescisele puncteloru 10 sí 11, lit. d, a instructiunei In. Regiu. Guvernu, incátu se póta luá parte la alegere toti acei'a cari au cualificatiunile pof-tite de legi;

c) Cá comisiunea alegatória sè se compuna in membrii sei in àstu modu, incátu se corespunda numerului alegatoriloru romani, formându acei'a majoritate absoluta. Si anumitu: in comisiune se între Romani in numeru corespundiatoriu, sí individi in cari Romanii au tóta increderea;

d) Cá protocolulu votisantiloru sí a afaceriloru sè se duca autenticu, originalu sí cu asemenea valóre in duplu sí

unulu dintre notari se fia romanu de incredere, ambii inse sè aiba de conditiune neapărata cunoscintî'a esacta a aceluor trei limbi a patriei (romana, germana sî magiara) sî a ortografiiei aceluor'a;

c) Că eruirea voturilor la scrutiniu sè se faca din ambe protocoळेle că egalu autentice.

Cari cereri preaumilite, destulu de intemeiate, implinindu-ni-se vomu poté luá sî noi parte la repetîrea actulu de alegere, sî ne promitemu că din tóte poterile vomu lucrá spre complanarea relatiunilor de statu sî nationali a patriei nóstre, precându déca nu vomu fi mângaiati cu implinirea cererei nóstre prea drepte sî modeste, ne dechiaramu că nu vomu participá la nimicu, sî totu ce se va face vomu considerá că facutu cu fortî'a de noi fora de noi etc.«

Clasicu este sî pasagiulu urmatoriu: — »Dechiaramu solemnu, că noi in consciintî'a, că la alegerile trecute, de sî dispuse in modu neindreptatitoriu pentru noi Romanii, amu reusîtu cu majoritate absoluta de voturi pentru candidatulu nostru, — carea reusîre numai prin uneltiri nelegiuite nu se recunósce, — ne vomu tîené de alesulu nostru, sî protestamu in contr'a repetîrei alegerilor, sî la totu casulu pentru noi de deobligatória nu o recunóschemu, nici nu o vomu recunósce.«¹⁾

Cine nu aude in aceste proteste energice tonulu, cine nu vede in ele curagiulu sî tîenut'a démna de unu invetiácelu alu nemoritoriului Barnuti, alu apostolulu celui mai mare a romanismulu dincóce de Carpati? Cine nu va cunósce intrêsele pe inflacaratulu sustîtoriu sî pe neintimidatulu aoperatoriu alu causei romane din Clusiu,— pe protopopulu Negrutiu, a carui casa devenise pentru junimea romana, in 1848, scól'a practica a delibératei asupr'a drepturilor sî justeluor aspiratiuni ale poporulu romanu?!

¹⁾ Representatiunea catra Comitetulu centralu pentru alegerile de ablegati in comitatulu Albei-inferiori ddto. Blasiu, 4 Aprilu 1866. Nru. 82.

d) Negrutiu cá omu privatu.

Nu este greu de combinatu sî de dedusu din celea pâna aci espuse cum au trebuitu se fia regretatulu canonicu Negrutiu cá omu privatu. — Unu individu, carele cá june a sciutu se-sî câscige intr'unu gradu mare respectulu si simpatî'a conscolariloru, iubirea sî stim'a profesoriloru sî a mai mariloru sei; carele cá barbatu prelânga insusîrile caracterului seu schițiatu mai susu, prin implinirea esemplaria a chiamarei s'ale, prin superioritatea s'a spirituala, precum sî preste totu prin tiênut'a sî faptele s'ale pururea in consonanția cu celea mai sublime interese ale basericeii sî ale natiunei române, a sciutu se-sî atraga atentiunea sî se-sî câscige respectulu, stim'a sî iubirea adeveratu familiara a unoru barbati cá archiereii: Siulutiu, Erdélyi, ma sî a nunciaturei romane dela Vien'a, sî s'a arețatu demnu a fi propusu la celea mai inalte demnitati de episcopu si metropolitu; unu barbatu carele au statu in cea mai viua sî intima corespondinția cu cei mai de frunte barbati ai némului românescu, dîcu: unu atare insu nu a potutu se fia sî cá omu privatu decâtu modelu in tóta privinți'a. — Cá protopopu in Clusiu erá unu adeveratu parinte a credintiosiloru, precum sî alu studențiloru români seraci, cari cu cetele 'si petreceáu in cas'a sî la mész'a lui, sî dintre cari pe nenumerati i ajutá, adesea cu celea din urma parale ale s'ale, spre a-sî poté cumperá carti si vestminte, spre a-sî poté solví didactru etc. Acést'a o sciu sî spunu scolarii sei, o sciu sî o spunu contemporanii sei: — ori cine 'lu vedeá, vorb'á cu dênșulu sî 'lu cunosceá trebuiá se-lu stimeze. se-lu respecteze, — ce'a-ce constatéza sî episcopulu romano-catholicu Michailu Fogarasy dîcîndu in o corespondenția de dato Vien'a 21 Febr. 1865, ca »opiniunea publica amentesce totu-de-a-un'a cu reverenția numele dênșului.« Dar' mai eclatantu vorbescu despre viéti'a lui privata nenumeratele declaratiuni sî espresiuni de cea mai cordiala intimitate ale neuitatului metropolitu Siulutiu. Asîa, se citamu unele. — Afara de cele amentite mai susu unde Metropolitulu constata, cá Negrutiu »e unu celibe care face onóre celibatului sî sustiêne sî apera

disciplin'a sî institutiunile bisericei nóstre orientali in tóte ramurile loru sî de ace'a merita pretiuirea sî increderea dên-sului (a Metropolitului).«¹⁾ Cu alta ocasiune i scrie: ... »Pro-statu notitiae et profunda taciturnitate, si eu 'ti facu cunos-cutu, cà de ací in septemân'a trecuta s'au substernutu candi-datiunea la locurile mai inalte (póte de canonicu!). Dî Tatalu nostru...²⁾ In alta scrisóre: »Fí incredintiatu frate, cà celea mie incredintiate le-ai incredintiatu sî le vei incredintia unui asia omu, care increderea loru in elu o scie pretiui, sî tain'a a-o venerá de taina, de sî dóra aceste nu suntu taine de celea primejdióse, cà suntemu ambii amicii Cârmuirei... tainele nóstre suntu taine bisericesci, cari inaintéza binele ei si a clerului.«³⁾ Apoi cându se tractá, cá la betrâne-tiile sî slabitiunea lui Siulutiu se i se puna unu archiereu coajutoriu, asia i scrie canonicului Negrutiu: »Secretu va remáné intre noi. Altmintrelea luându afara omulu dela 1848—1849 nu-i mai multu secretu. Dupa o epistola ca-petata dela Pest'a, mai'nainte mi s'au facutu cunoscutu, cà Ministrulu maghiaru sí-ar' fi susternutu Maiestatei s'ale ro-garea pentru de a me admonia prin Pontificele romanu sî de a me delaturá, dându-mi-se unu coadjutore, pre care ei de locu vréu se-lu propuna, cátu va primí Maiestatea S'a propusetiunea Ministrului, firesce cu restitutiunea sta-tului din 1848, sî de coadjutoriu numai pe unu individu din 1848, póte se propuna sí se aplacideze. Óre Ma-iestatea S'a propunerea acést'a primitu-o-au séu ba? in-cunoscientiarea din Pest'a nu scie, sî se indoiesce tare, crediéndu cà nu o-ar' fi primitu; bá sî díce cà sí unii dintre Ministrii, dupa-ce ar' fi fostu intrebati, ar' fi dechia-ratu, cà acestu actu ar' face mare sgomotu între Romani, Ministrulu respectivu s'ar' fi declarat, cà voru lasá in-tr'atát'a lucru. Inse lese nu lese, intemple-se nu se intemple,.... pe mine, care am fostu, si suntu la tóte resolutu — nu me sparie..... Ei de voru poté sî in statulu bisericescu sî politicescu voru inghesuí totu ómeni dela 1848., séu pre acei'a, despre cari au informatiuni, cà suntu cu sêmtîri de a le lui

¹⁾ V. Scrisórea cu datulu Blasiu 4 Maiu 1858. ²⁾ Scrisórea cu datulu ^{26/14} Apr. 1859. ³⁾ Scrisórea cu datulu Blasiu 6 Februaru 1859

1848. — Romanii cei de omenia voru fi delaturati! Pâna cându? scie Domnedîeu!.. In lume tóte suntu provisorii...«¹⁾

Déca n'ar' fi fostu Negrutiu o minte luminata, o anima plina de celea mai nobile sêntîeminte sî unu omu cu caracteru de otîelu in celea bune, nesmintitu cà nu se dîmiteá cu dênsulu atátu in afaceri de unu interesu publicu basericescu câtu sî in celea private la atát'a familiaritate! —

Elu erá fórte neinteresatu pentru sene sî caus'a s'a, nu erá ambitiosu, nu vêná dupa demnitati, denuntîându, invinovatîndu sî inegrindu pre altii, precum inimicii sei au facutu fara sufletu si fara conscientia cu dênsulu!... Precându la anulu 1870, erá propusu in loculu primu la scaunulu episcopescu alu Gherlei, ori-cátu 'lu sfatuira amicii sî barbatii cu pusetiune inalta se mérga la Pest'a in persóna, se-sî âmble de rêndu: nu-lu potura mișcá din Blasiu. — »Nu-mî place ce-mî scrîi in epistol'a din 6 Noemvrie (1869), i scrie regretatulu Br. Vasilie Popu²⁾, nu ai dreptu se stai cu mânilu in siöldu, trebue se, te mișci, cà de ce suntu mai buni acei'a cari aspiréza — afara de Domni'a T'a — la episcopía, decátu Domni'a T'a? 'ti-este detori'a a face pasi pe cale onesta, nu cu denunciatiunea altor'a, ci cu presentarea meriteloru D.-T'ale la locurile cuvenite; — ce va urmá? e voi'a lui Domnedîeu! dar' D.-T'a trebue se-Ti faci detori'a, cà: »qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat,« mișca-te dara, cu atátu mai tare, cà episcopulu de acum, metropolitulu Vancea a datu opiniune buna despre D.-T'a...«

In alta scrisóre,³⁾ dupa-ce se plânge Negrutiu: »cà nu i se prea impare de sinceritatea ómeniloru, cà a pieritu credint'i'a dintre ómeni«.... i rescrie Br. Popu: »...Dîeu n'ar' stricá se víi la Pest'a; vína sî cérca, pentru-cà n'ai dreptu, cându díci cà totu atát'a tí-e; nu e asía, nu e totu atát'a, nu numai cà: »qui desiderat episcopatum etc.,« ci cere sî binele basericeii cá cei destoinici se-si cuprinda loculu, care li se cuvine, se nu ascepte se-i iee altii pre din'ainte, séu se le cada mur'a in gura! Sapiienti satis!«

1) Scrisórea cu datu Valcele (Elópaták) in ¹⁹/₇ Juliu 1867.

2) Scrisórea dato Pest'a 8 Nov. 1869. 3) Pest'a 20. Octob. 1871.

Pre lângă toate acestea sfaturi binevoitoare nu s'a mișcatu de acasă, dându prin acésta inimiciloru sei ocaziune că se póta triumfá asupr'a-i.

e) Negrutiu in familia.

Cumcà regretatulu canonicu Negrutiu: cá profesoru, cá protopopu-parochu, cá scriitoriu, cá romanu intr'adeveru a fostu unulu dintre cei mai distinsi barbati, cari au infrumsetiatu aceste patru decenii din urma a némului românú transilvanu, se constata din celea ce s'au însiratu pâna aci in descrierea vietiei dânsului; cu atâta inse inca nu amu dísu destulu, — căci acestu demnu barbatu a mai avutu și o alta însusire frumósá, care însusire l'au redicatu preste multi, și care in frumós'a cununa a meriteloru s'ale stralucesce cá una pétra scumpa, cá una gema de una valóre nepretíuita.... și acésta a fostu: netiermuri'ta s'a iubire catra membrii familiei s'ale!

Cându unu parinte se ingrigiesce de sustiënerea și crescerea prunciloru sei esíti din cópsele s'ale, cându pentru ajungerea acestui scopu sacrifica totu ce numai i este cu potintia — face bine! dar' acésta nu-i se póte luá de cev'a meritu deosebitu; căce elu și-a implinitu numai un'a detorintia firésca. — Cându inse unu omu 'si sacrifica toate ale s'ale pentru: frati, sorori, nepoti, nepóte, stranepoti si stranepóte, precum au facutu neuitatulu canonicu Negrutiu, acésta i se póte cu totu dreptulu atribuí de celu mai mare, de celu mai frumosu meritu ce-si póte numai câscigá unu moritoriu. — Și intr'adeveru repausatulu a fostu: celu mai bunu, celu mai caldurosu parinte aloru sei, — in acésta privintia a fostu una raritate, unu unicu in feliulu seu!... Incepându dela stramutarea s'a in calitate de protopopu-parochu la Clusiu și pâna și-a redatu bunulu și nobilulu seu sufletu in mânilé Creatoriului, cas'a dânsului nu a fostu góla nice-cându de nepoti, nepóte, stranepoti și stranepóte, aci nu erá numai unulu câte unulu ci adese câte 3—4 bá și 8 de-odata. Inceputulu l'a facutu cu fiulu sororei s'ale Anișc'a, (care din urma cá preutésa veduva a locuitu cu fericitulu pâna la incetarea dânsului din viétia,) cu Joanu, pe acestu alu seu nepotu, dupa-ce i-au datu crescerea pregatitoare receruta

l'a tramisu la academi'a militara din Margburg sî Vien'a n'oua, — dorere inse cà junele de cea mai buna speranția, chiar' cându aveá se fia promovatu de oficiu, a incetatu din viétia, sî asia bunulu seu unchiu sî parinte crescatoriu nu a avutu parte de a poté ajunge implinirea sperarei, ce s'a fostu pusu in elu, ce'a-ce ar' fi meritatu-o pentru iubirea ce i-au doveditu sî pentru sacrificiele ce li-au adusu pentru elu.... Nepotului acestui'a i-au urmatu apoi: Anic'a sî Grigorie, orfani remasi dupa fratele seu preotulu Nicolae; cea de-antâiu crescuta, inzestrata sî maritata dupa Petru Vlass'a demnulu de pia memoria protopopu-parochu alu Indolului, ea a repausatu la inceputulu anului alu doile a fericitei s'ale casatorii, ér' cestu din urma Grigorie, se afla astadi cá parochu in Sucuthardu. — Pe unu tîmpu cu acesti'a se aflá in Clusiu, in cas'a bunului unchiu, sî nepotulu dînsului Niculae, — fiulu fratelui seu Simionu, — actualulu redactoru sî proprietariu in Gherl'a, — sî inca alti 5 nepoti, la olalta optu insi. Stramutându-se dela Clusiu cá sî canonicu la Blasiu i-au urmatu sî nepotii, unulu dupa altulu. Dintre acesti'a, voiu amentí numai pre acei'a, cari se afla inca in viétia sî 'mi suntu sî mie cunoscuti. Sî anume: pe lînga redactorulu Niculae, fratii lui: Joanu profesoru in Blasiu, Susan'a mar. Campianu protopopésa in Elisabetopole, Emilu doctoru de medicina sî medicu in Gherl'a, pre cari pre toti i-au crescutu bunulu lor unchiu din midilócele s'ale. Urméza apoi: pruncii sororei s'ale Susan'a preotésa in Nasalu, sî anume Emilu Popu adi sub-jude reg. in Alb'a-Juli'a sî Anic'a mar. Filipanu adi preotésa in Satulu-nou-sasescu, — mai departe: fetele fratelui seu Partenie, fostu parochu in Sucutardu si fetele unei'a dintre acestea adi tóte bene asiediate s. a. s. a.

Nu s'a multiamitu dara numai cu crescerea sî ajutorarea nepotiloru sî a nepóteloru, ci netiermurit'a s'a iubire s'a estinsu totu cu asemenea ardóre si asupr'a stranepotiloru sî a stranepóteloru, a caroru numeru inca este fórte insemnatu, pe cari inse a-i insirá cu numele nu ni permite cadrulu îngustu alu unei biografii.

De aci se póte usóru pricepe, cà pentru-ce fericitul in Domnulu canonicu Negrutiu nu a lasatu, nu a potutu lasá

capitale insemnate de bani.... Abia tragându-si dela sene a potutu se adune o sumulitã de 4200 fl., din care a facutu una fundatiune misala de 200 fl pentru a se sîerbi la baseric'a din satulu seu natalu cãte 6 s. liturghii in fie-care anu la anumite dîle; sî alta fundatiune de 4000 fl. pentru a jutorarea scolariloru lipsiti de medilóce, — care fundatiune s'a dispusu a se administrá asia cá in unu tẽmpu anumitu se crésca la sum'a de 50.000 floreni, — impartîendu-se sî pâna atunci din ea stipendii pâna la sum'a de 240 fl. pe anu, ér' de-acólea incolo se va poté impartî pe anu cãte 2500—3000 fl. — Prelânga tóte acestea inse neuitatulu a moritu cá unulu dintre cei mai bogati ómeni; pentru-cã in acei'a, pe cari i-au crescutu, a lasatu dupa sene unu capitalu viu, unu capitalu plinu de viétia, care va aduce fructe frumóse, fructe bene-cuventate de Domnedíeu bisericeii, scólei sî natiunei române!...

* * *

Asia a fostu canoniculu Joanu Fekete Negrutiu cá protopopu sî profesoru, cá romãnu sî ruda unu barbatu demnu in fapta sî in cuvẽntu. — »Preste totu potu dîce cu consciintã cea mai curata sufletésca,« — marturisesce insusî in notitiele s'ale scrise cu puçinu inainte de a-lu coplesí ból'a, care i sî ciuntã firulu vietiei, — »cã in tóta viétia mea am fostu intru tóte sinceru sî dreptu, am lucratu pentru natiune, cleru sî baserica, m'am silitu la toti a face bene, incãtu potu dîce cu cuviosulu Jobu: »Plans'am preste totu nepotinciosulu, sî vedîendu omu in necasu am plãnsu, ér' cându am asceptatu bunatati, mi-au sositu mai multe reutati!« —

Cãndu unu moritoriu, dupa o viétia lunga petrecuta in o epoca atãtu de agitata, cá regretatulu canonicu Negrutiu, póte face la capetulu cararei s'ale pamentesci cu conscientia curata si liniscita o marturisire cá cea de susu urmatorii i potemu cu demnitate sî cu dreptate strigá:

»Ferice celu ce spune, cându caúta se cobóre
In negrele morminte, l'ai sei buni cunoscuti
Acele vorbe sãnte: ferice celu ce móre
Cu fruntea 'ncununata de stîma si vèrtuti. 1)

V. GR. BORGovanu.

1) Bolintineanu.

Studia din Dreptulu canonicu.

Despre impedimentele casatoriei.

(Urmare.)

Au fostu inse unele puncte ori conditiuni de cautela dela cari baseric'a in genere nu s'a departatu neci pre l'anga indulgenti'a aretata la inchiarea ataroru casatorie, ¹⁾ si acelea sustau si astadi:

1. ca partea ortodocsa ori catolica neci candu se nu se infesteze de partea eretica, neci se se seduca la apostasia;

2. ca nascutii din atare casatoria se se boteze si cresca in religiunea si credintia ortodocsa, catolica;

3. partea dreptu-credintiosa, catolica se aiba pururea in vedere a duce pre sofulu de casatoria la credintia adeverata.

Dreptu, ca aceste trei puncte in generale esprese s'au pusu din partea bisericii catolice si incepandu mai alesu dela Benedictu XIV si pontificii urmatori Piu VIII, Gregoriu XVI au trecut prin mai multe fase faia de t'enua bisericii apusene la inchiarea casatoriiloru mestecate ²⁾ plecandu inse de pre terenulu, pre care stau confesiunile faia un'a de alt'a, nu au lipsitu aceste conditiuni neci din partea altoru confesiuni, ³⁾ acolo mai cu sema unde acestea au ajunsu parte la majoritate si preponderantia, parte la avantagiulu de a fi considerate de domnorie ori ale statului, ca in Rusia si Romaria confesiunea gr. or. si in Prusia cea protestanta.

T'enua bisericii apusene faia de casatoriile mestecate cu referintia la patria noastra si mai alesu la Ungaria si Transilvania se reduce la urmatoarele:

Articulu de lege 54 din 1523 si 4 din 1525 au fostu opritu atari casatorie si nu le concedeá decatu prel'anga unu reversale si promiterea intarita cu juramentu de a impleni cele trei conditiuni; aceta asprime se modifica prin ordi-

1) Pentru gr. cat. dispune concil. prov. I. T. V. c. IX. in legatura cu instruct. din 28 jun. 1858. a S. C. de prop. fid. in act. concil. la acelasi tit. p. 223 si urm.

2) Conf. Szeredy o. c. §. 490.

3) Siaguna o. c. §. 98.

natiunile Mariei Teresiei din 1749 și 1756 încâtu reversalele numai cu modalitate buna poteá se-lu pretinda preotulu catolicu dela parti. Josifu II. prin ordinatiunea din 1781 sterse si poterea obligatória a reversalelui edícându cá nascutii din casatoriile mestecate fața cu crescerea religiósá au se urmeze pre parenti dupa genu, asía cá déca parentele vá fi catolicu toti pruncii — éra déca vá fi protestantu, numai fetele se urmeze religiunea mameloru, — articlulu 26 de lege din 1791 in §. 15 a statoritu cá atari casatorie se se inchie totu-de-a-un'a inaintea preotului catolicu. Leopoldu II și Franciscu I au resuscitatu de nou poterea reversalelui; in fine dupa mai multe dispusetiuni alternative la intetít'a intrepunere a clerului edíse Gregoriu XVI. prin brevea din 30 aprilie 1841 cá din consideratiunile speciali in cari se afla Ungari'a casatori'a mestecata inchiata sí inaintea preotului acatolicu și in fața a doi martori este a se considerá de valida din partea basericei sí dela impedimentulu confesiunei mestecate potu dispensá pre venitoriu sí eppii. Dispusetiunea acést'a intarindu-se sí prin lege dietale ¹⁾ s'a estinsu sí la greco-orientali sí dupa instructiunea data de cardinalulu Lambruschini suntu de a se tîéné in vedere urmatórele puncte:

1. a lucrá din punctu de vedere catolicu cá casatoriile mestecate se se inchie pre câtu se póte mai raru, sí in casulu contrariu se se asecuraze crescerea natíloru in religiunea cat. chiar' si prin reversale;

2. efeptuindu acést'a se se céra dispensatiune dela eppu sí casatori'a se se benecuvente cá si cele nemestecate, ér'

3. déca asecurarea pre partea catholicismului nu s'ar' poté mijlocí, preotulu se facea promulgarile prescise, ²⁾ ci numai cu asistentia pasiva (fora vestmintele basericesci si afara de baserica) se asiste la inchiarea casatoriei ³⁾ — inducându-o in protocolulu cununatíloru; ⁴⁾ in fine

¹⁾ Art. 3. din 1844 și art. 20 din 1848.

²⁾ Conf. §. 310

³⁾ Siaguna o. c. §. 98 asistentiei pasive a preotului de alta religiune nu-i dá neci o valóre sacramentale si nu o recunósce de lucrare valida la cununia.

⁴⁾ Conf. §. 246 III.

4. déca partîle nu s'ar' indestulí cu asistenti'a pasiva a preotului catolicu, acest'a nu le póte oprí dela preotulu acatolicu, ci este detoriu a dá si atestatu despre implenirea promulgariloru cu espunerea cà nu le stà in cale altu impiedimentu afara de cel'a a catolicismului — ci dimisiunarea se retace.

Dispusetiunile aceste urmate pâna la an. 1868 — s'au schimbatu prin artículu de lege LIII, carele in § 12 dispune cà pruncii in crescerea loru religiósã au se urmeze parintiloru dupa secsu si reversalele nu mai au valóre preventoriu, cu tóte acestea preotii pre lângã implenirea prescriseloru lelei civili¹⁾ au se urmeze intraltele numai cu asistentia pasiva. Pentru Austri'a dispune artículu de lege din 31 dec. 1868, 25 maiu si din 9 april. 1870. Incâtu pentru procesele escate intre casatoriele mestecate, aceste inca se tiênu de forulu eclesiasticu²⁾, éra dupa artículu de lege XLVIII din 1868 façia cu patri'a nóstra forulu competente este forulu inctului, carele sententi'a adusa, in restempu de 30 de díle are de-a-o comunicã cu forulu actorului, si pentru fie-care parte e deobligatória sententi'a adusa in forulu seu dupa principiile religiunei s'ale.³⁾

f) Intre impiedimentele impiedecatórie se numera si intrelasarea promulgariloru prescrise⁴⁾ precum

g) si a formalitatiloru solemne si prescrise la inchiarea casatoriei, incâtu baseric'a in unele parti, acomodându-se dupa impregiurarile locali, nu a legatu validitatea casatoriei strinsu dela presenti'a parochului propriu si a martoriloru prescrisi⁵⁾ si incâtu neobservarea stricta a acestei

1) Conf. §. 63. 2; 69 si 322, 2 a) u. 7.)

2) Conf. §. 311, 319.

3) In Ungari'a propria forulu protestantiloru este celu civile.

4) Conf. §. 321, 322, 325.

5) Caus'a ce ne-a indemnatu a infrã punctulu acest'a intre impiedimentele impiedecatórie, este cà: desi clandestinitatea in baseric'a orientale la romanii gr. orient. se díce a fi impiedimentu nemicitoriu de casatoria (Siagun'a o. c. §. 110) precum esiste si la apuseni in urm'a decretului Tridentinu — unde s'a publicatu acest'a suntu totusi tiênuturi, pre unde clandestinitatea din lips'a publicarei acelu decretu (cã si la noi) si din referintiele cu protestantii — nu invalidéza, ci face numai neiertata inchiarea casatoriei fara presenti'a parochului propriu si a martoriloru. Vedi mai josu §. 341.

forme (care în biserică se dăc formă Tridentina, pentru-că s'a prescru prin conciliulu Tridentinu) nu face închiarea casatoriei nevalidă ci numai neiertată.¹⁾

Impiedimentele împiedecătorie civili.

Între împiedimentele împiedecătorie puse prin instituțiunile statului se numera:

a) împiedimentulu de minorenită²⁾ în poterea carui'a minoreni³⁾ (cari nu au ajunsu la etatea prescru de a se poté considerá de maioreni, ori înainte de acést'a etate prin auctoritatea civile nu s'au dechiaratu de maioreni) și toti cei asemenea minorenilor⁴⁾ pâna cându stáu sub dispusetiunea parentîloru ori în lips'a și din debilitatea acestor'a suntu pusi sub grigi'a tutoriloru, curatoriloru, ori sub grigi'a auctorității civili tutorali suntu opriti dela închiarea casatoriei, și preotului nu-i este iertatu a-i cununá fara de a fi produsu consensulu și învoirea acelor'a, sub acaroru dispusetiune se afla;⁵⁾ de unde urméza că minorenitătea este că împiedimentu împiedecatoriu alu casatoriei, înse nu o invalidéza,⁶⁾ și încátu în biserică gr. or. la romani s'ar' paré a se sustîéné de im-

¹⁾ Despre acestu obiéctu vedi m. d. §. 341 despre împiedimentulu clandestinitătei, și §. 345 despre formalitatea solemna la închiarea casatoriei.

²⁾ Conf. §. 325. a) c).

³⁾ Etatea minorena se estinde în genere pâna la 24 de ani; — variéza înse dupa diferitele legi ale staturiloru. În Ungari'a cu referinția la închiarea casatoriei pentru cei de sub dispusetiunea parentîloru și cari suplescu locul acestor'a se pune pentru barbati anulul 18, pentru fete anulul 16 închiatu. Art. de lege XX. tit. 113 §. 5. din 1877. pentru partea Austriei dispune codicele civ. Austriacu în §. 49, 50. Dispusetiuniile față cu alte staturi suntu atinse la Vering §. 203 p. 744, Szeredy §. 447 p. 1117.

⁴⁾ Asemene minorenilor se considera toti, cari de si au ajunsu la anii maiorenității din anumite cauze stau încă sub dispusetiunea altor'a că și minoreni.

⁵⁾ Ordin. Min. de cult. ung. din 22 Jan. 1881 nr. 1288. în leg. cu ord. min. intern. din 10 Jan. 1880 nr. 60368. Conf. Siaguna o. c. §. 76, 77.

⁶⁾ Instit. reg. din 13 Sept. 1796 și 27 oct. 1807.

piedimentele nimicitóre¹⁾ cá si la protestanti nu ar' poté obveni decâtu din patent'a lui Josifu II. (§. 3—6), care fara de consideratiune cá s'a stersu, nu poteá dupa principiile de dreptu canonicu a pune atare impiedimentu, de unde e gresíta parerea acelor'a, cari ar' sustîné minorenitatea de impiedimentu nimicitoriu la gr. orientali.²⁾

In câtu pentru consensulu competentîloru la casatori'a minoreniloru, acel'a se dà in scrisu dupa forme autentice încátu in casuri de lipsa se se póta probá cu certitudine. Cei ce nu sciu scrie 'si dau consensulu inaintea martoriloru sî dechiaratiunea vine inscrisa in protocolu dupa form'a in care s'a stradatu, éra in casulu cererei de cev'a dispensatiune se alatura la acte.

b) Têmpulu luctului formá dupa dreptulu romanu impiedimentu impiedecatoriu de casatoria, încátu nu numai veduveloru ci sî barbatîloru deveniti veduvi anumitu tempu li se impuneá a petrece in veduvia. Baseric'a conformu invetiaturei apostolului³⁾ nu a opritu casatori'a veduveloru cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

¹⁾ Acést'a o dispune si §. 49 din leg. civ. austr. fácia cu lips'a consensului parentîloru, inse din artícululu 10 alu concordatului sî §. 32 alu legeri din 1856 aréta a fi numai impied. impiedecatoriu de casatoria tragîndu dupa sene pierderea partiei de ereditate pentru celu ce s'ar' casatori fara voi'a parentelui seu.

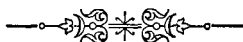
²⁾ Conf. §. 325. n. 13). Dupa dreptulu romanu (Inst. de nupt. I, 10; XXIII. 2. c. 5. C. de nupt. (V. 4.) casatori'a fiului fara voi'a parentelui érá impied. nemicitoriu, de unde cá atare a sustatu sî in baseric'a apuséna pana la secl. XII, inse dupa ace'a s'a facutu numai impiedimentu impiedec. Trid. XXIV. c. 1. de ref. matr. Totu dupa dreptulu romanu (l. 7. pr. ad legem Juliam de adulteriis XLVIII, 5; l. 59, 60 D. h. t. XXIII. 2: Cod. V, 6, de matr. interd. inter pupillam) érá opritu tutorului sî filoru lui a se casatori cu tutelatii sei inainte de-a ajunge acesti'a la maioritate sî a li se dá averea la dispusetiunea propria; acést'a o atinge sî Pravil'a in Capu CC. sî s'a luatú sî in legea civ. germana §. 37. Vering. o. c. §. 205.

³⁾ I. Cor. VII. 8; Rom. VII, 3 — In têmpurile primitive, nuntele — adeca casatoriile succesive eráu detestate, sî déca totu-sî se inchiáu remâneáu valide impunendu-li-se canóne; considerându-se dupa S. Gregoriu, nunt'a 1. de lege, 2. iertare, éra 3. calcare de lege. Prav. cp. CCV; schimbarile succesive le specifica Prav. in cp. CCVI, cari astadi nu se mai iau strênsu in consideratiune.

atâtu mai puçinu a barbatîloru veduvi, inse dupa-ce s'a introdusu daten'a cá si veduvii in genere si mai alesu muierile veduve parte din respectulu catra barbatulu celu de antâiu, parte pentru implenirea detorinçelor religiose façia cu acel'a sî mai alesu pentru incungîurarea greutatîloru ce s'ar' poté nasce façia cu legitimitatea prunciloru nascîndi dupa mórtea barbatului — se petréca anumitu tîmpu in veduvia sî in rogatiuni, acést'a datena a luatu-o sî intaritu-o in canónele s'ale, poftindu mai alesu dela veduve sî pentru incungîurarea infamiei cá se nu se marite in tîmpu de unu anu dupa mórtea barbatului.¹⁾ — Suntu inse casuri cându dela acestu terminu se face esceptiune.

(Vá urmá.)

J. Papíu.

Din istori'a despartîrei basericeii orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dupa finirea sinodului, Dioscoru s'a dusu — dupa cum se crede — la Constantinopolu, cá se esopere dela imperatulu aprobarea concluseru sinodului efesinu. Acest'a a si emisu in adeveru unu decretu, in care apróba si lauda in genere conclusele sinodului efesinu si in specie depunerea lui Flavianu, Eusebiu din Dorileu. Domnus si Teodoretu. Totu odata a ordinatu, cá metropolitii se impuna episcopiloru se subscrie simbolulu nicenu, fara cá se adauga séu se lase cev'a din elu si despre acést'a se reporteze.

¹⁾ Siagun'a o. c. §. 105. — Prav. cp. CLXI pune tempulu de unu anu inse din can. 1. Laodic. si 4. s. Vasiliu s. a. se vede cá sî mai'nainte se potu maritá Legile civili diferite pentru legitimitatea prunciloru, ce eventualu s'ar' nasce dupa mórtea barbatului, punu in comune tîmpulu de 10 luni; la noi de comune incéta tîmpulu luctului dupa 6 luni, déca nu intrevinu alte piedece pentru barbati dupa daten'a vigente in casuri de necesitate mare, cumu e crescerea prunciloru mici, portarea economiei, eppulu póte dispensá sî la 6 septemâni. In unele staturi apusene unde e introdusu tîmpulu luctului pentru veduve se estinde la 300 de díle. Vering. o. c. §. 205.

Precându imperatulu Teodosiu II. prin amesteculu seu in afacerile religiöse, prin tutorisarea sinódeloru a produsu confusiune in orientu, nefericire pentru imperiu, s'a pregatitu calea Mohamedanismului, pre atunci Pontificii in genere si Leo marele in specie, in acestu tîmpu de nefericire, au fostu aperatorii neobositi a basericei si a omenimei. Dênsii au fostu protectorii dreptatii, la cari au apelatu cei asupriti pre nedreptulu cum au fostu Flavianu si Teodoretu.

Din caus'a comunicatiunei celei grele de atunci Pontificele n'a fostu incunoscintiatu de tîmpuriu despre decursulu sinodului latrocinalu, de ace'a a scrisu in 11 augustu lui Flavianu. Inca o luna si jumetate a trecut pîna-ce a primitu scire despre cele intemplete. La capetulu lui Septembrie sosí in Rom'a legatulu seu, diaconulu Hilariu si-i reportã despre cele petrecute in Efesu. In 1 Octombree, diu'a ordinarei s'ale, a tîñutu Leo unu sinodu, in care s'au condamnatu tóte câte s'au facutu in Efesu in contr'a canóneloru. Dupa ace'a a adresatu parte in numele seu, parte in numele seu si a sinodului epistóle catra imperatulu Teodosiu, imperatés'a Pulcheri'a, catra clerulu si poporulu din Constantinopolu, archimandritii de acolo, apoi catra Anastasiu din Tessalonic'a, Julianu din Cosu, si catra Flavianu a carui mórte inca nu erã cunoscuta. In epistólele sale intre altele a staruitu pentru convocarea unui sinodu generalu. In Fauru 450 vení imperatulu Valentinianu din Raven'a la Rom'a insoçitu de mam'a s'a Placidi'a si soçi'a s'a Eudoxi'a cá se serbeze serbatóri'a santului Petru (17 Fauru intru aducerea amente de ocuparea scaunului in Antiochi'a). Atunci merse Leo la imperatulu si imperatese, le rogà se se intrepuna la Teodosiu, cá acel'a se repareze cele stricate prin sinodulu efesinu convocându unu sinodu la Rom'a, care se constee din episcopii din tóta lumea, si in care episcopulu Romei se póta esaminá cu scrupulositate tóta afacerea si se-o decida dupa regulele credintiei. Fia-care a scrisu lui Teodosiu. Placidi'a a scrisu si Pulcheriei si a rogat'o se sprijínésca dorintiele pontificelui.

Teodosiu séu mai bine eunuchulu Chrysapiu prin dênsulu a respunsu pontificelui sustîñendu, cumcã conciliulu dela Nice'a e destulu si nu e lipsa de altulu, cumcã nu

póte fi invinuitu de catra pontifice cá s'ar' fi abatutu in óre-care punctu dela credintí'a parintiloru si cumcà cei de-
judecati in Efesu au meritat'o ace'a.

In tîmpulu cându s'a adresatu pontificele la imperatulu pentru tînerea unui sinodu in Itali'a, s'a indreptatu catra pontifice imperatulu Teodosiu rogându-lu se apróbe ordinarea noului episcopu a Constantinopolului Anatoliu. — Acest'a a fostu presbiteru in Alexandri'a. Catra capetulu anului 449 a fostu ordinatu de episcopu prin Dioscoru. — Dupa alegere si ordinare a aratatu pfcelui alegerea s'a si s'a rogatu de aprobare. — Asemenea au scrisu si cei'alalti episcopi, cari au luatu parte la ordinare, inse fara a amentí ceva despre turburarile orientali. — Pontificele a respunsu imperatului sí a pretinsu mai antâiu cá Anatoliu se-si documenteze ortodoxi'a s'a prin condemnarea lui Nestoriu si Eutyche, prin primirea epistólei lui Cirilu catra Nestoriu si a epistólei dogmatice catra Flavianu. Cu re-punsulu a tramisu patru legati, doi episcopi si doi presbiteri, prevediuti cu instructiunile necesari, cari aveáu se se informeze despre ortodoxi'a lui Anatoliu. Pontificele s'a rogatu in scrisórea s'a de imperatulu, cá, decumv'a óre-cari s'ar' abate dela credintí'a curata a basericeí române si a s. parinti, atunci se concéda tînerea unui sinodu generalu in Itali'a. Afara de scrisórea catra imperatulu a mai scrisu si Pulcheriei, rogându-o se staruésca pentru tînerea unui conciliu, si archimandritiloru din Constantinopolu, caror'a le-a comunicatu, cumcà Anatoliu si ordinatorii sei au facutu aretare numai despre alegere nu inse despre delaturarea eresurilor, cá si cându nu s'ar' fi intîmplatu in baseric'a ace'a nici unu scandalu.

Intru ace'a s'au intîmplatu in Constantinopolu mari schimbari. Chrysopiu marele aperatoriu a Eutichianiloru a cadíutu in disgrati'a imperatului si a fostu esilatu, imperatés'a Eudoxi'a s'a retrasu la Jerusalimu sí Pulcheri'a a venitu éra la putere. Nu multu dupa ace'a morí fratele seu Teodosiu II. Pulcheri'a devení imperatésa sí se casatorí cu generalulu Marcianu, unulu dintre barbatii cei mai bravi ai imperiului. Recunoscuta fiindu de imperatésa din partea imperiului intregu sí a imperatului apusénu Valentinianu sí-a inceputu activitatea s'a prin vindecarea raneloru

facute in corpulu bisericeii sub predecesorulul seu. Pre episcopii catolici depusi si esilati i-a rechiamatu in diecesele s'ale, osamintele lui Flavianu*) a dispusu se-le aduca in Constantinopolu si se le asiedie in biserica apostoliloru, locul de inmormentare a episcopiloru si imperatiloru, pfcelui i-a incunoscintiatu redicarea s'a pre tronu, a recomendatu gubernarea s'a rogatiuniloru pfcelui si si-a manifestatu dorinti'a de a restabili pacea bisericeii prin tîenerea unui sinodu sub auctoritatea pontificelui, care are inspectiunea suprema asupr'a credintiei divine. Precându au ajunsu in Constantinopolu legatii tramisi la Teodosiu II, acest'a era mortu si Marcianu pre tronu. Densulu a primitu legatii cu tota onorea. In presenti'a legatiloru a tîenutu Anatoliu uu sinodu la finea Nov. 450, a condemnatu pre Nestoru si Eutyches, a primitu epistol'a dogmatica, care a fostu tramisa spre subscriere toturoru metropolitiloru, cum s'a scrisu si de catra episcopii apuseni. Mai multi prelati, cari s'au fostu alaturatu langa Dioscoru, parendu-le reu si-au aretatu dorinti'a de fi primiti in comuniunea scaunului apostolicu. Imperatulul si imperates'a au incunoscintiatu pre pontifice despre schimbarea impregiurariloru si l'au inviatu la unu sinodu in imperiulu seu. Anatoliu a tramisu la Rom'a trei preoti cu epistoleca documente despre ortodocsi'a s'a. Pontificele a recunoscutu acum pre Anatoliu, i-a si comunicatu cumca-lu recunosce si apraba cele decise in sinodulu din urma si dispusetiunile in privinti'a episcopiloru, cari au aretatu parere de reu pentru cele facute. Acei'a inse se fie de-ocamdata multiamiti, ca suntu primiti in comuniune era numele lui Dioscoru si a celoru-alalti corifei din sinodulu latrocinalu se nu se mai reciteze in diptiche. Cu privire la invitarea imperatului, pfccele i-a descoperitu cumca afla de prisosu tîenerea unui sinodu in orientu, dupa-ce prin subscrierea epistolei dogmatice din partea celoru mai multi episcopi s'a ascuratu credinti'a in orientu. Si afara de ace'a o noua discussiune dog-

*) Acest'a scapandu viu din sinodu a fostu arestatu si dupa ace'a dusu in exilu la Epip'a in Lydi'a, unde a moritu a trei'a di in urm'a maltratariloru seu in urm'a unui ordinu secretu datu pazitoriloru, Rohrb. l. c. p. 176.

matica se pareá a fi periculósa si neci se poteá admite, de-
óre-ce decisiunea basericeii adusa si fara sinodu nu se poteá
supune neci unei retractatiuni. Ar' fi fostu asîa-dara de a se
pertractá numai despre agratiarea celoru vinovati. ce'a-ce s'a
incredintiatu legatîloru si lui Anatoliu. Decisiunea asupr'a
lui Dioscoru si ce'alalti corifei si-a rezervat'o pificele pentru
sene. Altu-cum episcopii apuseni n'ar' fi potutu participá
la sinodu in orientu sî din caus'a invasiunii Huniloru. Din
acésta causa pontificele ar' fi voitu cá celu puçinu se se
amêne tîenerea sinodului la unu tîmpu mai bine venitu.
Imperatulu a fostu convocatu sinodulu pentru prim'a sept.
451 la Nicea, inainte de a fi primitu scrisórea pîcelui, care
cu consideratiune la zelulu imperatului s'a alaturatu la dis-
positiunea acelu'a sî pre lînga legatii tramisi mai inainte a
mai tramisu inca doi, pe episcopulu Paschasinu din Lilibeu
sî pre preotulu Bonificiu, cari impreuna cu episcopulu Julianu
din Cosu aveáu se-lu represente la sinodu. Presidiulu a avutu
se-lu pórte Paschasinu. In privint'ra pãrticiparei in per-
sóna a dechiaratu cumcà acést'a nu o póte face, parte
pentru-cà nu a fostu usu pâna acum, parte pentru-cà pre-
senti'a s'a in I'ali'a e necesaria. Dreptulu de presidatu l'a re-
servatu reprezentantîloru sei pre bazea dreptului de primatu.

In lun'a lui Iuliu 451 au plecatu legatii pontificali
dela Rom'a, avêndu epistole recomandátorie dela pîce adre-
sate imperatului sî imperatesei. La Nicea se adunase mai
multi episcopi, inse imperatulu pentru resbelu sî alte afaceri
a fostu impedecatu a se presentá in persóna. Din acésta
causa a recercatu pre parintii sinodului de pacientia sî amê-
narea pettractariloru pâna va fi posibilu se vína in persóna.
Intardîndu imperatulu a se presentá la sinodu episcopii
adunati au facutu aratare imperatului, cumcà le merge reu
in Nicea, mai alesu celoru slabi sî morbosu. In urm'a acést'a
a dispusu stramutarea conciliului la Calcedonu. Episcopii au
aretatu imperatului cumcà au scrupulu façia de loculu acelu'a,
fiindu prea aprópe de Constantinopolu sî potêndu-se usóru
intêmplá se se faca tumulturi de catra Nestoriani séu Eu-
tychiani. Marcianu a provocatu de nou pre episcopi se mérga
la Chalcedonu si prin unu emisu a opritu a se tîené adunari
in Constantinopolu.

Cu finea Septembre au parasitu episcopii Nicea sî au pornitu spre Chalcedonu. La 8 Octobre 451 s'a deschisu conciliulu sî a tîenutu pâna in 1-a Novembre acelui'a-si anu inclusive. Siedintî'a s'au tîenutu in baseric'a mucenitiei Eufemi'a, care erá afara de cetate pre o colina cá 1200 de pasi dela Bosporu, depre care se vedeá marea sî câmpurile din gîuru. De tóte au fostu 16 siedintfe. Presidiulu l'au portatu in celea birocratice séu mai bine in cele esterne comisarii imperatesci, in cele basericesci legatii pontificali. Cei de antâiu au avutu loculu in midilocolu basericeii inaintea altariului, legatii pficali la stêng'a, care a fostu loculu de onóre. Lânga sî dupa dêsii au ocupatu locu Anatoliu din Constantinopolu, Maximu din Antiochi'a, Talasiu din Cesarea Capadochiei etc. La drépt'a au siedîutu Dioscoru din Alexandri'a, Juvenalu din Jerusalimu etc. Dupa-ce si-au ocupatu episcopii scaunele, au pasîtu legatii pontificali in midilocu sî Paschasinu dîse: „Noi avemu ordinu dela sântulu si apostoliculu episcopu a Romei, care e capulu toturoru basericiloru cumcá Dioscoru nu pôte avé locu in conciliu, decumv'a sî-ar' arogá acést'a se fia scosu afara. Acestu ordinu trebuie se-lu implinimu. De ve place mariiloru vóstre (se intfêlegu comisarii) acést'a, atunci se se departeze, alt'cum esîmu noi.“ Pachasinu a vorbitu latinesce, secretariulu de statu Beronicianu a interpretatu vorbirea grecesce. Punêndu-se intrebarea cá cu ce se inculpa Dioscoru, legatulu Lucentiu a respunsu: „Dioscoru sî-a arogatu o jurisdictiune care nu i-a competîtu sî a cutezatu a tîénó sinodu (generalu) fara convoirea scaunului apostolicu, ce nu s'a mai intêmplatu sî nu este iertatu se se intêmple.“ Paschasinu a adausu cumcá dêsii (legatii) nu se potu abate dela ordinulu episcopului apostolicu, dela canónele basericeii sî traditiunile parintîloru. In urma dupa-ce mai pusera comisarii intrebarea de susu sî dupa-ce s'a respunsu de nou din partea legatiloru s'a dispusu, cá Dioscoru se se puna in midilocu cá acusatulu.

(Va urmá.)

Parenesa la cununia.*)

Onorate mire sî prea stimata mirésa!

Din darulu bunului Domnedíeu a-ti ajunsu la momentulu celu mai solemn u alu vietiei soçiale pamentesci.

Momentu maretiu!...

Momentu decidíetoriu preste intréga sórtea omenimei aici pre pamêntu!...

Intíelegu actulu cununiei.

Acestu actu sântu alu cununiei, este fundamentulu vietiei soçiale. Acésta legatura sânta a cununiei forméza fundamentulu familiei, din familie se forméza natiunea, din natiuni statele potinte, popórele, omenimea, cu unu cuvêntu fericirea pentru omu pre pamêntu — viéti'a soçiala!

Sî, onorate mire si prea stimata mirésa, viéti'a soçiala pre pamêntu, nu este ea institutiune omenésca de-sî e ea intre ómeni, oh nu! Ci ea este institutiune domnedíeésca instituita sî construita de insusi D.-díeu.

Insusi Domnedíeu a voitu, cá omulu se traiésca nu singuru ci in societate pre pamêntu sî in ceriu. Sî omulu fara de acésta soçietate ar' fi fostu fórté nefericitu.

E dreptu, cá omulu dupa sufletu, erá in legatura cu ceriulu, dupa trupu erá in legatura cu pamentulu, inse in societate perfecta pâna-ce erá elu pre pamêntu nu erá nici cu ceriulu si nici cu pamêntulu, ci erá singuru si nefericitu. Ori in câtráu déca priviá elu, pretutindenea vedeá elu — societate. De-asupr'a vedeá elu societatea frumósa pre ceriu; sórele, lun'a sî stelele pompóse sî nenumerate, sî mai susu preste ceriurile ceriurilor cu ochii sei sufletesci, vedeá societatea maiestatica a ángeriloru, archangeliloru, poteriloru, capeteniiloru, tronuriloru cheruvimiloru sî a serafimiloru, a sântiloru sî dreptíloru in gíurulu tronului divinu.

Ah, ce societate!...

In gíurulu seu pre pamêntu, atâtea societati intre tóte fiétiile pamentului, pâna chiar' sî intre floricelele câmpului: pâna atunci omulu, numai elu erá singuru, numai elu se

*) S'a dísu prin auctoru la cununi'a teologului oradanu dlui Auxentiu Sarkadi cu dsjóra Mari'a Lobontiu, serbata in Silvasiu lângá Taşnadu la 21 Ianuaríu 1889.

preambulá cá unu peregrinu, cá unu strainu prin acésta lume plina de fientie fara de fientia aseminea siesi, carea la sémțemintele lui nobile, se-i respunda cu aseminea sémțeminte nobile.

Istori'a omului singuru, ar' fi fostu fórte scurta aici pre paméntu — nu cá sí a omenimei de adi plina de evenimente epocali, cari aducu entusiasmu nepotiloru sí stranepotiloru, — ci abia ar' fi constatu din câteva'a intémplaminte neconsiderabili, sí apoi omulu singuru ar' fi disparutu depre paméntu asié, cum dispare stelusiór'a depre ceriu sí nu i se mai cunósce locul sí urm'a....

Insusi D.-dieu dara a vedfutu intru intiepletiunea sí bunatatea s'a nemarginita cá nu e bine se fia omulu singuru pre paméntu, pentru ace'a a dísu: „Nu este bine se fia omulu singuru, se facemu lui ajutoriu aseminea lui!“¹⁾ sí i-a creatu omului soția, i-a creatu soțietatea — fericirea pre paméntu.

Sí acésta opera grandiósa a lui D.-dieu — viétia soçiala — onorate mire sí preastimata mirésa — o vedemu sustându de atunci dela intemeierea s'a sí pâna in dílele nóstre producându rezultate de minune frumóse pre paméntu.

Viéti'a soçiala!....

Ea este ace'a, carea mai puternica fiindu decâtu tēmpulu, a trecutu cu triumfu prin tóte sectele vitrege, fara cá acele se o fi potutu derimá séu sterge. Ea este ace'a, carea a impartitu paméntulu intre ómeni, tragēdu otara printre mosfe, sate, orasē, țieri sí imperie. Ea este ace'a binefacatória a nóstra a tuturor'a carea ne iá de mâna atunci, cându suntemu micuti sí nepotintiosi sí ne feresce de pericle. Ea este ace'a carea ne dá cunoscentiele prime despre Domnedieu sí scopulu nostru finale — fericirea eterna. Ea este ace'a, carea ne cresce sí ne face membrii folositori ai basericei, patriei sí natiunei. Ea este ace'a, carea a infrumsetiatu paméntulu cu atâtea cetati pompóse sí lucruri maretie. Ea este ace'a, carea a inventatu scientiele, cultur'a sí civilizatiunea, — cu unu cuvēntu ea, viéti'a soçial'a a redicatu pre omu, la demnitatea de omu!....

Intru acést'a societate intemeiata de D.-dieu voiti domniavóstre, onorate mire sí prea stimata mirésa, a pasí acum'a,

¹⁾ I. Moisi II. 18.

nu că membrii singuratici, ci că o particică fundamentala a acestei societati, că fundamentu a unei'a familie române fericite. Pentru ace'a stati aci inaintea altariului Domnului, spre a ve jurá credintia eterna.

Inse aci trebue se aduceti cu d.-vóstra celu mai scumpu clenodiu alu d.-loru vóstre, iubirea d.-loru vóstre imprumutata se o sigilati cu juramentulu santu.

Iubire imprumutata sincera sí adeverala! Iubirea sincera sí adeverala, oh, acést'a nu póte se lipsésca din casatoria, déca ace'a va se se numésca fericita, precum nu póte se lipsésca lumin'a din sóre, déca acel'a va se se numésca sóre sí precum nu póte se lipsésca caldur'a din focu, déca acel'a va se se numésca focu....

Iubirea d.-loru vóstre, se nu purcéda numai din privirea frumsetieloru trupesci, càci acestea suntu fórte debile, têmpulu mai iute, séu mai târdiu le sterge; ci se purcéda mai vêrtosu din frumsetiele d.-loru vóstre sufletesci. — „Barbatiloru iubitíve muierele vóstre, precumu sí Christosu a iubitú Baseric'a!“ — díce S. Pavelu Apostolulu, sí cine óre ar' cutezá a díce, cà aci este vórba de iubire pamêntésca?! Iubirea cerésca este acést'a, iubire spirituala!

Pentru ace'a sí iubirea domnieloru vóstre se purcéda mai vêrtosu din frumsetíele sufletesci. Ajutatí-ve unulu pre altulu intru pastrarea cu scumpetate a religiunei nóstre sânte, in câscigarea vêrtutíloru sí a mântuirei sufleteloru domnieloru vóstre. Déca iubirea d.-vóstre va fi ast'feliu, atunci sí la adûnci betrânetíe, cându acum frumsetíele trupesci voru fi sboratu demultu de pre feçiele domnieloru vóstre, cându têmpurile voru fi trasu brasde adûnci pre aceste feçie frumóse de acum'a, sí cându grigíle voru fi acoperitu capurile d.-vóstre delicate de acum'a cu peri nenummerati caranti — sí atunci ve veti iubi unulu pre altulu.

Dá! — Càci iubirea d.-vóstre va fi pentru sufletu, va fi pentru Domnedíeu! Aminu.

Vasiliu Criste,
preotulu Sarvadului sí
alu Taşnadului.

Avorbire la cununia.

„Sî acumu remâne cred nti'a sperarea sî iubirea, acestea trei, dar' din tóte acestea mai mare este iubirea.“
S. Ap. Paulu, Cor. 13.

Iubiti miri!

Organulu celu mai de capetenia a fapturei omenesci este anim'a. — Acestu organu in legatura cu ratiunea este mentu a meditá asupr'a lucrurilor supr'a-naturali; ér' in legatura cu celea cinci sêmtiri a dá espresiune viva lucrurilor esterne cari facu impresiune asupr'a corpului omenescu. — „Anima curata zîdesce intru mine D.-dîeule sî spiritu dreptu inoiesce intru celea din laintru ale mele!“ dîce Psalmistulu.

Anima curata cere Psalmistulu Davidu, pentru-cá singuru din o atare anima póte se purcéda éراسi iubire curata, precum se poftesce sî precum ne demanda insusi D.-dieu in primulu preceptu alu decalogului: „se iubesci pre Dîu Domnedîeulu teu din tóta anim'a t'a sî din totu cugetulu teu“ sî „ér' pe de-aprópele teu cá insu-ti pre tine.“ — De-aprópele nostru in genere suntu toti ómenii. — Dar' cându cetimu cuvintele S. Apostolu Paulu „pentru acést'a va lasá omulu pre tatalu seu sî pre mama-s'a sî se va lipí de muierea s'a, sî voru fi doi unu trupu,“ (Efes.) — aici fara nece o indoiéla se întielege o iubire curata sî adeverata.

Iubirea este bas'a, este fundamentulu, pétr'a cea mai pretiósá a unei casatorii. Cându acést'a pétra este solida, atunci se indeplinesce casatori'a cá taina, — atunci se asémêna casatori'a cu relatiunea cea strînsa ce esiste intre Christosu sî Baserica dupa cum dîce S. Ap. Paulu catra Efeseni: „Barbatîloru iubiti-ve muierele vóstre, precum sî Christosu a iubitú Baseric'a sî pre sine s'a datu pentru dêns'a, cá se o sântiéscá pre ea curatîndu-o cu spalare de apa prin cuvêntu.“ A iubi femeia cá pre o soçia buna sî adeverata este lucru de capetenia; càci déca Domnedîeu ar' fi creatu pre Ev'a din capulu lui Adamu ar' fi pus'o domnitóre preste barbatu, — déca ar' fi creat'o din petióre, ar' fi fostu supusa barbatului, — dar' fiindu-cá a creat'o

din cóst'a lui asía i-a dat'o de soçia asemenea lui-'si, adeca dupa cum dîce S. Ap. Paulu „amendoi unu trupu.“

Asía sî voi Iub. miri cari astadi pasîti la s. taina a casatoriei trebuie se aveti la acestu pasîu de basa pétr'a pre-tiós'a a iubirei sî eu dupa prescrisele s. baserici suntu detoriu a ve intrebá sî aici in s. baserica ér' voi *a-mi dá unu respunsu chiar' sî precisu cu privire la acést'a . . .*

aci urméza întrebările puse mai antâiu mirelui sî dupa ace'a miresei sî apoi urméza celelalte din Euchologiu.

Nicolau P. Batiu

preotu in Petridulu superioru.

Resolvarea casuriloru din nr. 1. a „Preotului Romanu.“

Ad 1. — Parochului i impune „obligatio officii et charitatis“, cá se invetie credintiosii lui concrediúti cuvêntulu adevêrului sî se-le administreze ss. sacraminte; inse façia de famili'a s'a, cá soçiu sî capu de familia afara de „obligatio officii et charitatis“ mai are inca sî alte detorintie, — pøtru ace'a in casulu amen-titu, cu consciintia liniscita mai antâiu are de a merge se mân-gaie pe soçi'a s'a sî déca e de lipsa se-o provéda cu viaticulu, càci in articulo mortis o póte sî marturísí, sî numai dupa-ce si-a im-plititu detorint'ia acést'a, déca inca nu-i târdíu, va merge la mori-bundulu, la care erá chematu.

Ad. 2. — Confessariulu va indemná pre moribundu la resti-tuire, ér' spre assecurarea acestei'a va folosí modulu urmatoriu: — Dupa marturísire va chiemá pre sucesori la patulu moribundului, sî le va comunicá voint'ia acelu'a cu privire la cantitatea mate-riei restituinde, inse nici decátu nu va amentí caus'a, càci atunci confessariulu ar' frânge sigilulu sacramentalu, ei simplu va enuntíá voint'ia moribundului, ce dènsulu pricepêndu va aprobá prin miș-carea capului séu a ochiloru. In absent'ia sucesoriloru, va comu-nicá voint'ia moribundului in present'ia acestui'a altoru persóne fide-demne. — Dupa mórtea moribundului va staruí pe lânga sucesori, cá se implinésca dorint'ia, respective voint'ia acelu'a de a restitúí, inse asía cá dèusii se socóta ace'a cá ceva donatiune.

Ad 3. — De siguru 'lu va absolvá, càci in articulo mortis nullus casus reservationis, cu atátu mai puçinu are locu denegarea sacramentului penitentiei, cându moribundulu are asía mare lipsa de elu sî dorește a-lu primí.

Ego.

V A R I E T A T I.

Principele de corona alu Austro-Ungariei Archiducele Rudolf, unichu fiu alu M. S. Imperatoriului-Rege alu Austro-Ungariei a încetatu din viéția in 30 ian., in urm'a unui glontiu ce si-a sloboditu din unu revolveru in capu. — Caus'a acestui pasiu desperatu nu se scie, —cà-ci Archiducele Rudolf erá in flórea vârstei — in etate abiá trecutu de 30 ani, — aveá una soția buna si iubitoria si una fiica frumósa si dragalasía; si preste aceste odóre, cari constitue fericirea pamenténa a ori-carui moritoriu, aveá iubirea a milíone de animi cari priviáu in densulu pre fitoriulu loru Domnitoriu — Imperatu si Rege. — Chiar' pentru ace'a a fostu cu atátu mai surprindietóre, mai gielnica si mai doiósa, scirea despre trecerea lui din viéția in acestu modu. — Si popórele ambeloru parti ale imperiului au si grabitu a dá espresiune profundei dureri ce au sêmtitu la audiulu acestei sciri sdrobitóre — impartasíndu de o potriua durerea Augustiloru Suverani pentru pierderea unichului loru fiu. — Acést'a a cadiutu bene doiósei anime parentiesci si indata cè a asiediatu spre eterna-odichna osamíntele scumpului si multu deplân-sului seu defunctu, s'a adresatu catra acestea cu urmatoriulu prea gratiosu autografu:

Catra Popórele Mele!

Lovitur'a cea mai grea ce a potutu ajunge anim'a Mea de parinte, ireparabil'a pierdere a scumpului si unichului Meu fiu, m'a umplutu pe mine, Cas'a Mea si pe popórele Mele credintiose de cea mai profunda jale.

Sguduitu in interiorulu Meu, î-mi plecu capulu cu supunere inaintea nepetrunsei hotariri a Provedintiei d.-diéesci si Me rogu impreuna cu popórele Mele catra Atotopoternichulu, se-mi dee puterea de a nu slabí in implinirea conscientioasa a datorintieloru Mele de regentu, ci, avéndu dinaintea ochiloru ace'asi directiune, a carei observare este asigurata si pentru viitoriu cá si pâna acum, se potu persistá cæ curagiu si incredere in nisuintiele neinterupte pentru binele comunu si sustiênera binecuvêntariloru pacii.

Mi-a servitu spre mângaiere a Me scí in aceste díle de cea mai amara dorere sufletésca incungíuratu de participarea totu-de-a-un'a probata a popóreloru Mele si a primí din tóte partile, din tóte cercurile, din apropiere si din departare, din orasie si dela tíera, manifestatiunile cele mai varii si mai miscatóre ale acestei participari la dorerea Mea.

Cu recunoscintia intima sêmtiescu, cà legatur'a de iubire si credintia reciproca, care Me léga pe Mine si Cas'a Mea cu tóte popórele monarchiei Mele, in óre de asemenea grea cercare cásciga numai in tarie si putere, si ast'felu este o trebuintia, cá in numele Meu si in numele Imperatesei si Reginei, a prea iubitei Mele soție, apoi in numele noroei

Mele adêncu intristate se multiamescu din tóta anim'a pentru tôte aceste manifestatiuni de participare plina de iubire la doliulu Nostru.

Cu acesta multiamita profundu sêmtita implorezu impreuna cu popórele Mele credintióse ajutoriulu gratosu alu lui Domnedieu pentru conlucrarea si mai departe cu poteri unite spre binele patriei.

Vien'a, 5 Febr. n. 1889.

Francisc Iosif m. p.

Inmormentarea Archiducelui Rudolf s'a sevêrsitu la Vien'a in 5 l. c. dup'amédiadi la 4 óre, in cript'a familiara de la beseric'a calugariloru capuçini. Ceremoni'a funebrala inse se facù mai 'nainte in beserica si apoi se transportà sicriulu josu in cripta, pontificându archiducele-cardinalu alu Vienei cu asistintia numerósa. De façia au fostu Maj. Loru Monarchulu nostru si cuscrii sei, regele si regin'a Belgiei, parintii veduvitei principese de corona. Mam'a si soçi'a repausatului au luat parte la actulu funebralu retrase in capela. Tôte au decursu dupa vechiele regule ale Casei domnitórie. In façi'a catafalcului cu remasitiele pamentesci ale decedatului s'au insiratu preste 50 generali, apoi numerosii functionari inalti ai familiei gelitórie, fórtè multi magnati ai monarchiei, episcopi, ministrii, membrii corporiloru legiutórie, deputatiunile din monarchi'a intréga s. a — Conductulu pâna la beserica a fostu unu doliu imosantu; pre cosciugu eráu numai cununile parintiloru, a soçiei si a ficeii adormitului. Tóta Vien'a erá imbracata in doliu; suté si sute de mii de ómeni se indesuiáu in stradele conductului si o multime de armata, pedestra si calare, de-abiá potù sustiené ordinea. — Mai sgudui-tórie au fostu scenele cându parintele mortului in beserica, si apoi in cripta invinsu de doreri, cadìu in genunchi la cosciugulu unicului seu fiu, a sperantiei si a mândriei s'ale, si versà din adênculu animei siróie de fierbinti lacrime. — Inchieiându-se actulu de jale besericescu capulu curteniloru familiei predede sicriulu si chei'a acestui'a in paz'a si grigi'a calugariloru capuçini in presentia M. S.

Lips'a de preoti in Prusi'a. Reproducemu diu fóia italiana „La civiltà catolica“ anulu tr. fascicul. 924 din decemvre urmatórele: Pâna cându a tiênutu in cei 10 ani kulturkampf, seminariile au remasu inchise si pre tóta diu'a se semte lips'a de preoti, incâtu episcopulu de Trevir Mons. Korum a facutu o invitare caldurósa credintiosiloru de a ajutá la fundarea unui micu (alu II.) seminarium in Prüm ne fiendu de ajunsu celu din Trevir. — In anulu curente a moritu 20 de preoti diecesani si in locul acelor'a numai 8 s'au potutu ordina. — 115 parochie cu 70.000 de suflete suntu lipsite de titulari, cari lipsescu si in alte multe vicariate (administrature). — E dorerosu lucru cá si între atari condituni — díce numit'a fóia, — guvernulu pretinde dela preoti — inca si dela cei ce suntu in oficiu, — serviciu militariu. De presente preste 40 de preoti se afla sub arme, desf, dupa terminii legei, preotii ordinati si in oficiu, ar' fi se fie liberati dela serviciulu armeloru.

Revist'a basericeii grecosci-unite (Revue d' l'église grecque-unie) este numele unei reviste basericesci mensuale ce apare in Franci'a acum in alu III-le anu. Acésta revista cu de-vis'a *Μία ποιμνη, εις ποιμνην* (o turma si unu pastoriu) tîntesce a latî unirea basericeii orientali.

Pentru mai de aprópe cunoscuti'a insemnamu pe scurtu cuprin-sulu numerului I. alu acestei reviste. — Articululu I. cu motto luatú din liturgi'a or. greca, unde preotulu se róga „pentru pacea a tóta lumea, pentru buna starea sânteloru lui Domnedi'eu basericeii si pentru unirea toturoru“ sub titlulu „Enchiridion juris ecclesiae orientalis catholicae“ — tractéza cu lauda despre opulu cunoscutu alu fostulu Episcopu Josifu Papp Szilágyi; si dupa-ce lauda pre auctoru pentru sentiulu de catolicu si alipirea de baseric'a romana, reproduce in estrasu urmatóriele capete din Pravil'a romana: — Cap. 66. Obligatiunea preotiloru de a ceti órele oficióse. — Cap. 72. numera cele 7 oficie domnedi'esce. — Cap. 158. Despre rogatiunile ce se facu in s. liturgia din partea celoru vii pentru cei mortii. — Cap. 159. Despre folosulu si ajutoriulu ce-lu potu avé mortii din s. liturgia. — Cap. 388 vorbindu despre conciliiele ecum, incepéndu dela celu Nicenu I. pâna la alu 8-lea celu Florentinu, reproduce, ce díce J. P. Szilágyi cá adeca „celu ce a primitu acestu capu din pravila, recunoscéndu de ecumenicu conciliulu Florentinu, de necese trebue se fia in uniune cu Baseric'a Romana“ — inchia dicéndu, cá „e certu cumca Baseric'a Moldaviei si a României a subscrisu acestu conciliu.“ — Cap. 391 aréta ordulu patriarchateloru; éra Cap. 395 titulii patriarhiloru; — si apoi trece fói'a amentita la probele produse de auctoru pentru primatulu romanu. — Articululu II. descrie ordinarea episcopiloru in ritulu grecu descriendu modalitatea si ceremoniele. — Art. III descrie unele evenimente si stari de lucruri privitóre la coloni'a bohema si la slavii meridionali din Rusi'a merid., cari acum s'au contopitu in baseric'a cea mare rusésca. — Articululu IV. tractéza despre Santulu Scaunu si Rusi'a. — Articululu V. despre rutenii din Galiti'a. — Articululu VI. despre prosperarea scóleloru din Siri'a. — Articululu VII. despre una visitatiune pastorale in Siri'a.

In rubric'a Sciri religióse mai m'èrunte aflamu, cá: P. S. S'a Pontificele Leone XIII. a datu archiepiscopulu lat. de Aten'a 20.000 franci cá se fundeze unu colegiu cat. in acésta capitala. — Episcopulu de Ponéas intr'o epistola accentuéza ameliorarea starei morale — arétându sucescenti'a celoru ce trecu la unire, modalitatea cu care se susti'enu preotii si scólele etc. — Armenii neuniti de Constantinopole si-au alesu patriarchu nou pre Mons. Chorén Asiakin, care facéndu visita solemna patriarcului Constantinopolitanu Denis V. in baseric'a patriarchale a tînutu unu

discursu, in care a accentuat relatiunea dintre baseric'a greca si armena, ce-si promisera invetiaturele dela Apostoli si le conservara neschimbate. Noi amu fi doritu — dice „Revue d'Eglise ..“ ca se atinga invetiaturele conciliului Calcedonenu, inse Beatitudinei sale i mai conveni a se plange in contra tentativelor de unire ale basericei apusene cu scopu de-a uni tote basericele. — Despre Carlovitz, reportandu ca Patriarculu serbescu neunitu de Ungari'a Mons. German Angelics a moritu insemna, ca Elu avea numele de patriarchu de la imperatulu Austriei. Noi veduramu in diurnalulu oficialu alu Patriarcului Costantinopolitanu Joachimiu, ca scriendu acest'a lui Angelics in 1:84 'lu numesce simplu „Archiepiscopu de Carlovitz.“ — In Abisini'a Regele Menelik voindu a de cora baseric'a capitalei s'ale cu icone bizantine, acomandatu numerose tablouri la Aten'a. Er' din Rusi'a a primitu o colonia de 40 preoti si 60 calugaritie; si impreuna cu acesti'a pre cosaculu Achimof si alte catev'a persone laice, cari au cunoscintia despre ace'a tiera. In capulu misiunei se afla Archimandritulu Paisiu. — Din Bulgari'a reportéza, ca la ocasiunea gratularei anului nou, principele Ferdinandu a rostitu inaintea membriloru din cleru cuvente ce nu convinu in gur'a unui catolicu; si dupa-ce reproduce cuventele principelui despre reportulu bunu intre baserica si guvernul, — adauge ca „de alta parte din Sofi'a se scrie diurnalulu Temps din 14 jan. cumca cei trei Episcopi de Tirnova, Varna si Vrantza nevrundu a se plecá ordinatiunei guvernului au fostu expulsati manu militari si locuintele loru au fostu calcate de politia etc. — Capulu ecsarchatului bulgaru M. Josifu a adresatu la Porta unu protestu in contra guvernului din Sofi'a si tiendu Bulgari'a de vasala Turciloru protesta in contra conduitei lui Ferdinandu; era in unu cerculariu numi pre Ferdinandu pseudo-principe de Bulgari'a. — Se asecura ca M. Stambulof spre a face imposibile mesurile ostile alu ecsarchului va proclamá independenti'a basericei bulgare.

Steu'a resaritului (*Ἀνατολικὸς Ἀσὴρ*) diuariu basericescu grecu, descrie starea decadintei morale in poporu si indiferentismulu facia de ascultarea cuvintului lui Domnedieu. Asia Archimandritulu Georgiades vorbindu dupa evangelia in baseric'a patriarchale, s'a escatu unu tumultu, incatu vorbitoriulu a fostu necesitatu a-si schimbá firulu vorbirei, si a predicá ca unor'a cari nu cuprindu cu mintea sublimitatea si utilitatea cuvintului lui Domnedieu.

Din S. Petersburg se anuntia ca directorulu diuariului cehicu Bostok, primindu religiunea ortodoxa, a fostu botesatu in baseric'a metrop. din Kassan, avendu de nanasiu pre gen. Ignatief. Ne pune in mirare acestu casu de rebotesare puçinu conformu cu usulu basericei rusesci.